

Analiza proizvodne cene koštanja ribe u 1964. godini

Zahvaljujući visokoj rentabilnosti ribnjačarske proizvodnje, slatkovodno ribarstvo Jugoslavije spada u red najakumulativnijih grana naše privrede, odnosno poljoprivrede.

Ova činjenica nam nedvosmisleno govori, da bi zajednica u narednom periodu trebala pokloniti veću pažnju daljnjem razvoju ove privredne grane pogotovo kada znamo u kakvoj se teškoj situaciji nalazi stočni fond i poznajemo povoljne mogućnosti naše zemlje za daljnji razvoj ribnjačarstva. Imajući, pored toga, u vidu deficitarnost mesa na tržištu, kao i mogućnosti zamene mesa u strukturi ishrane stanovništva sa ribom, onda bi društvo moralo naći mogućnosti da pomogne dalji i brži razvoj slatkovodnog ribarstva.

Neshvatljiva je činjenica, ali je tačno, da Jugoslavija i pored velikog bogatstva u vodi, veoma povoljnom klimatu, i drugim uslovima spada u red zemalja sa najmanjom potrošnjom ribe po stanovniku. Ovo je, svakako, rezultat relativno male proizvodnje i ulova ribe u Jugoslaviji, koji, odbivši količine za izvoz, jedva obezbeđuje nešto preko 0,5 kgr. slatkovodne ribe ili zajedno sa ulovom morske ribe nešto oko 1,3 kgr. po stanovniku.

Ako ovome dodamo doskorašnje visoke cene ribe, kao veoma važan faktor koji je u lovljavo

ovakvo sanje, usled čega je riba smatrana više kao poslastica, odnosno specijalitet za podmirenje, uglavnom, potreba slavaru, a ne kao artikal široke potrošnje, onda nam je stvarno jasno zbog čega je situacija u Jugoslaviji po pitanju proizvodnje i potrošnje ribe na današnjem stepenu.

Danas već situacija nije takva i odnos cene ribe u maloprodaji je znatno povoljniji u odnosu na meso, a ima realnih izgleda da ovaj odnos u narednom periodu bude još povoljniji u korist ribe. Danas ovaj odnos iznosi 2 : 1 u korist ribe. Ovo se može postići većim naporima na povećanju prinosa po jedinici površine i većim korišćenjem rezervi. Dodamo li ovome tendenciju daljeg porasta cene mesu, onda su sve veće prednosti za povećanje potrošnje na strani ribe.

Ukoliko se želi da se u narednom periodu izvrši značajna izmena u strukturi ishrane stanovništva, moramo voditi računa da cene ribe zadržimo bar na današnjem nivou, čime bi se riba učinila veoma pristupačnom najširem broju potrošača.

Radi preglednosti i upoređivanja daje se u prilogu tabelarni pregled nekih osnovnih pokazatelja kod nekoliko proizvodnih organizacija.

PREGLED OSNOVNIH POKAZATELJA ZA 1964. GODINU

Tabela 1

Naziv organizacije	Površina ha	Nasađeno po ha			Ukupna proizvod. u kgr.	Proizv. po 1 ha kgr.	Koeficijent		Cena košt.		Proizv. ribe po zaposl. rad.	Prosečna lična prim. radnika	Vrednost proizvod. u mil. din.	
		kern.	kgr	% uginuća			šubr.	hrane	proizv.	prodaje				
»Poljana«	883	1.276	94	48	980.817	1.093	573	2,12	0,80	290	309	11.446	52.227	297
»Ečka«	1.663	696	48	73	715.639	430	280	1,47	0,70	380	396	9.939	32.529	170
»Zdenčina«	670	914	57	10	820.028	1.223	631	2,17	0,84	320	340	10.513	45.819	287
»Našice«	840	2.526	212	32,9	923.695	1.100	473	2,33	1,31	300	345	9.826	57.236	413
»Končanica«	668	—	136	8,7	849.421	1.271	469	2,93	0,21	359	445	11.150	27.866	390
»Grušnjak«	564	818	148	7,5	684.109	1.213	554	1,92	0,15	283	423	9.773	25.175	273
»Saničani«	166	1.070	184	37,6	211.516	795	305	2,80	0,53	415	450	5.700	24.500	92
»Jelaš polje«	418	2.371	57	28	549.556	1.314	603	2,60	0,76	320	400	10.368	40.207	221
»Čazma«	305	700	80	12	305.510	1.000	600	2,03	0,05	290	320	8.473	30.000	123
»Draganić«	224,5	1.450	91	11,4	357.145	1.591	600	2,50	0,68	274	313	13.226	55.424	152
»Kolut«	200	594	122	2	178.850	894	298	2,21	1,32	347	440	3.193	34.000	80
»Živača«	13b3	1.500	81	9	155.500	1.169	552	2,8	0,83	310	410	7.775	41.009	72
»D. Miholjac	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»Kaniži«	200	270	19	20	40.616	203	—	—	—	400	410	3.384	21.509	17

Iz datog pregleda možemo zaključiti da je proizvodna 1964. godina bila veoma različita što je svakako rezultat određenih specifičnosti pojedinih organizacija.

Pada u oči činjenica da je proizvodna cena koštanja veoma različita i varira od 274 do 415 dinara po 1 kgr. Uporedo sa ovim variraju svi ostali pokazatelji. Interesantno je napomenuti da su organizacije sa najmanjom proizvodnom cenom koštanja postigle i najbolje proizvodne rezultate, ostvarile najveću proizvodnju po zaposlenom radniku, kao i najveća lična primanja rad-

dnika. Izuzetak je Ribnjačarstvo »Končanica«, koja je usled pripajanja poljoprivrednom kombinatu imalo izvesnih teškoća, koje su se veoma nepovoljno izrazile na izvršenje plana proizvodnje.

Proizvodna 1964. godine je karakteristična po veoma velikom procentu uginuća, što se u svakom slučaju veoma negativno odrazilo na postignute rezultate pojedinih organizacija. Procent uginuća varira od najnižeg 2% kod Koluta, pa čak do 73% kod Ribarskog gazdinstva »Ečka«, Lukino Selo, dok je kod svih organizacija u od-

nosu na 1963. godinu ovaj procenat uglavnom povećan.

1964. godina bila je karakteristična i po nedovoljnim količinama kvalitetnog nasadnog materijala, što je opet sa svoje strane imalo velikog uticaja na veoma velike gubitke, naročito kod organizacija koje su kupovale mlad sa strane, a samim tim i na finansijski rezultat organizacija. Ovo nam najbolje ilustruje slučaj Ečke koja je posle velikog trovanja ribe bila prinuđena da nabavi mlad sa strane.

Loš kvalitet hraniva — žitarica i nestabilnost cena na tržištu su također veoma nepovoljno uticale na rezultate proizvodnje i finansijski efekat pojedinih organizacija, naročito onih organizacija, koje usled pomanjkanja smeštajnog prostora ili nerazumevanja direkcija PIK-ova nisu na

vreme obezbedile dovoljne količine kvalitetnih hraniva.

Koeficijent utroška đubriva se očigledno smanjuje. U interesu dobivanja pouzdanijih podataka i rezultata, treba pomoći nastavljanje daljnjih istraživanja, jer je i to jedan od uticajnih faktora na finansijski rezultat.

Imam utisak da kod svih organizacija prodajna cena koštanja nije dobro obračunata i prikazana. Možda je ovo rezultat shvatanja, te bi možda trebalo još jedanput ovu stvar raspraviti i tačno utvrditi šta se podrazumeva pod troškovima prodaje.

Kao posledica svih ovih faktora, rezultat je tendencija porasta proizvodnih cena koštanja ribe, što se iz sledećeg tabelarnog pregleda može jasno videti:

Tabela 2

Godine	Poljana	Ečka	Našice	Zdenčina	Končanica	Grudnjak	Saničani	Jelas polje	Čazma	Draganić	Živača
1962.	250	205	—	242	228	225	—	250	220	230	—
1963.	285	258	—	270	274	281	305	247	297	245	259
1964.	290	380	300	320	359	283	415	320	290	274	310
Plan za											
1965.	338	345	308	400	396	340	450	360	370	358	—

Izuzimajući ribarsko gazdinstvo Ečku i poljoprivredno dobro »Saničane« gdje je skok cena u proizvodnji 1964. godini naglo povećan u odnosu na ranije godine kod ostalih organizacija imamo uglavnom blag porast proizvodne cene koštanja. Ovakva tendencija je sasvim normalna s obzirom na povećanje cena osnovnog reprodukcionog materijala i povećanje ličnih primanja radnika i službenika.

Nestabilnost tržišta i tendencija daljeg porasta cena i plata verovatno su uticale na to, da su organizacije i plan za 1965. godinu ušle sa povećanom proizvodnom cenom koštanja.

Ovakva tendencija, obzirom na sve gore izneto je svakako u redu, ali bi bilo veoma nepoželjno ako se ovakva tendencija nastavi i narednih godina. Nadajmo se stabilizacija tržišta i cena, a samim tim i učvršćenju proizvodne cene koštanja ribe. Ako bi se proizvodna cena stabilizovala bar na plansku cenu 1955. godine onda možemo biti zadovoljni i sa sigurnošću računati da će cena u maloprodaji biti pristupačna širokim slojevima potrošača.

Radi pregleda nekih osnovnih pokazatelja koji su svakako uticali na rezultat proizvodnje dajemo u prilogu sledeći pregled:

Tabela 3

Organizacija	Površ. na ha	Nasađeno po ha kom.	% uginuća	Proizvod po ha kg	Prir. prirast kg	Proizv. cena košt.	Proizvod. po zaposl. radniku	Prosečna prim. rad.
Poljana	883	1.276	48	1.093	573	290	11.446	52.227
Ečka	1.663	696	73	430	280	380	9.939	32.529
Zdenčina	670	914	10	1.223	631	320	10.513	45.819
Našice	840	2.526	33	1.100	473	300	9.826	57.236
Končanica	668	—	9	1.271	469	359	11.150	27.866
Grudnjak	564	818	7	1.213	554	283	9.773	25.175
Saničani	266	1.070	38	795	305	415	5.700	24.500
Jelas polje	418	2.371	28	1.314	603	320	10.368	40.207
Čazma	305	700	12	1.000	600	290	8.473	30.000
Draganić	224	1.450	11	1.591	600	274	13.226	55.424
Kolut	200	594	2	894	298	347	3.193	34.000
Živača	133	1.500	9	1.169	552	310	7.775	41.009
Kanjiža	200	270	20	203	—	400	3.384	21.500

Interesantno je pogledati kolonu o troju nasada mlada po jedinici površine. Pada odmah u oči činjenica, da su organizacije sa većim brojem nasada postigle daleko bolju proizvodnju po jedinici površine, vezano sa ovim i bolje financijske efekte. Čini mi se, da je potvrđena ranija konstatacija Sekcije, da je u našim uslovima (bar za sada) najpovoljnija gustina od oko 1.500 komača po 1 ha. Ovu činjenicu nam najbolje potvrđuje primer oglednog šaranskog ribnjaka »Draganić« — Instituta za slatkovodno ribarstvo SR Hrvatske iz Zagreba, koji je u proizvodnoj 1964. godini postigao najbolje rezultate. Ovom pitanju treba u narednom periodu posvetiti posebnu pažnju.

U interesu stabilizacije proizvodne cene koštanja ribe i daljeg rentabilnog poslovanja ribarskih organizacija, treba u narednom periodu posebnu pažnju posvetiti sledećim faktorima, i to:

- proizvodnji dovoljnih količina kvalitetnog nasadnog materijala;
- odnosu i količini nasada po jedinici površine;
- iznalaženju najboljih i najrentabilnijih hraniva u cilju smanjenja koeficijenta hrane i ekonomičnosti proizvodnje;
- smanjenju procenta uginuća ribe, primenom novih saznanja za suzbijanje raznih bolesti, naročito ZVBS;
- uspostaviti čvršću suradnju s naučnom službom u interesu bolje i sigurnije primene sa-

vremenih mera u tehnološkom procesu proizvodnje;

- uvođenju mehanizacije sa ciljem modernizacije što većeg broja operacija;
- daljem uzdizanju usavršavanju radnika zaposlenih u ribarstvu u cilju smanjenja broja zaposlenih radnika i lakše primene savremenih mera u savremenom tehnološkom procesu proizvodnje na ribnjacima;
- mogućnosti uvođenja permanentnog izlovljavanja ribe kod većeg broja organizacija, radi postizanja boljih rezultata u proizvodnji i postizanja boljih rezultata u proizvodnji i permanentnog snabdevanja tržišta za ribom, što bi se veoma povoljno odrazilo na dalje unapređenje domaćeg tržišta i povećanje potrošnje ribe u Jugoslaviji, a što je u skladu sa intencijama našeg društva;

Sve ove mere bi uspešnim rešenjem uticale na smanjenje troškova proizvodnje i povećanja proizvodnosti rada, što bi se veoma povoljno odrazilo na dalje rentabilno poslovanje proizvodnih organizacija slatkovodnog ribarstva Jugoslavije.

Program daljeg razvoja slatkovodnog ribarstva Jugoslavije nas upućuje da vodimo računa o svemu gore iznetom, kako bi naše ribnjačarstvo i dalje zadržalo pozicije visoko akumulativne grane, koje i danas zauzima.